

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในประเทศไทย สถาบันต่าง ๆ เพิ่งริเริ่มจัดดำเนินงานภาพเพื่อใช้ประโยชน์เมื่อประมาณ 50 ปีมานี้เอง ถึงแม้ว่าจะมีวิวัฒนาการที่เกี่ยวกับภาพมาก่อนหน้านั้นเป็นเวลานานก็ตาม จากหลักฐานการเขียนภาพจิตรกรรมไทย มีการสำรวจพบวาทภาพจิตรกรรมและภาพลายเส้นมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยที่มนุษย์ในสมัยก่อนได้เขียนไว้ตามถ้ำ ถัดจากภาพจิตรกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีภาพจิตรกรรมสมัยทวารวดี ศรีวิชัย สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ จิตรกรรมหรือภาพเขียนสีของไทยแต่โบราณนิยมเขียนไว้เป็นพุทธบูชาตามผนังโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ในคูหาภายในองค์พระปราสาท พระstupเจดีย์ และที่ฝาผนังถ้ำ นอกจากนี้ยังมีภาพจิตรกรรมที่เขียนลงในสมุดไทย เช่น สมุดภาพไตรภูมิ และที่เขียนลงบนผืนผ้าที่เรียกว่าภาพพระบฏ¹ ภาพจิตรกรรมไทยได้รับความนิยมเขียนในสมุดข่อยมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนมากเป็นเรื่องไตรภูมิ แสดงให้เห็นอิทธิพลของศิลปะสุโขทัย ภาพที่วาดเป็นภาพพระบาย

¹ ชมพูนุท พงษ์ประยูร, "คำนำ" จิตรกรรมฝาผนังและภาพลายเส้นในประเทศไทย (กรมศิลปากร พิมพ์ถวายพระภิกษุสามเณร ซึ่งเขาสมบัติพิชภัตสถานแห่งชาติ พระนคร ในเทศกาลเขาพระรณมา พ.ศ. 2515 ; พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515)

ควยสี่หลายสี่² ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มมีการถ่ายภาพและสะสมภาพ ต่อมาภาพที่ถ่ายกันในสมัยนั้นคงจะจัดกระจายอยู่ตามวัง เจ้านายและบ้านขุนนางผู้ใหญ่ และคงสูญหายไปตามกาลเวลา ส่วนภาพจิตรกรรมที่เขียนลงในสมุดไทย และที่เขียนบนผืนผ้าหรือภาพพระภูมินั้น กล่าวได้ว่ากระจายเก็บอยู่ตามที่ต่าง ๆ เช่น ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น ในระยะต่อมาห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ก็ได้ให้ความสนใจในการจัดเก็บภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงระยะหลัง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา จากวิวัฒนาการดังกล่าว นี้ว่า สถาบันห้องสมุดมีบทบาทสำคัญในการ จัดทำเนิงงานภาพมาตั้งแต่ระยะเริ่มแรก แต่โดยที่ห้องสมุดและสถาบันประเภทอื่นที่กล่าวมาแล้ว ยังไม่มีระบบการจัดทำเนิงงานภาพที่ได้มาตรฐาน ภาพที่สะสมไว้ในสถาบันเหล่านั้นจึงนำมาใช้ประโยชน์ได้จำกัดมาก

ผู้วิจัยเห็นว่า การสำรวจและวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำเนิงงานภาพ โดยศึกษาปัญหาเฉพาะประเทศไทยอาจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้สถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะห้องสมุดได้เห็นความสำคัญและสนใจในการจัดทำเนิงงานภาพมากขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการวางแนวทาง เพื่อปรับปรุงการจัดทำเนิงงานภาพในห้องสมุดและสถาบันประเภทอื่น เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากภาพเป็นไปโดยกว้างขวางยิ่งขึ้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในประเทศไทย ยังไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำเนิงงานภาพมาก่อน มีงานวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ

พ.ศ. 2509 สุพันธ์ จุฑะสร ทำการวิจัย เรื่อง กจรวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีค่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย ได้วิจัยคุณลักษณะความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนโดยกำหนดสิ่งสำคัญ

²ม.จ. สุภัทรทิศ ศิสกุล, ศิลป์ในประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4 ; "หนังสือชุดประกอบการศึกษาของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร," เล่มที่ 3 ; พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2514), หน้า 46.

ไว้ 6 ประการ ดังนี้ คือ จำนวนภาพที่ประกอบคำบรรยายเรื่อง ขนาดของภาพกับขนาดของหนังสือแบบเรียน จำนวนสีที่ใช้ในภาพ การบรรยายภาพควยทาทางและสิ่งต่าง ๆ ในภาพ ศูนย์สนใจในภาพ และฉากที่ประกอบเนื้อหาในภาพนั้น ๆ ผู้วิจัยได้สรุปว่าผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้สร้างภาพประกอบแบบเรียน และได้เสนอแนะว่าการผลิตแบบเรียนควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ของภาพ เวลาสร้างภาพต้องคำนึงถึงหลักทางจิตวิทยาในเรื่องการรับรู้ (perception) ด้วย เพราะการมองภาพของเด็กต่างกับผู้ใหญ่ และควรสร้างภาพให้สัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ เช่น คำบรรยายกับภาพควรสัมพันธ์กัน³

พ.ศ. 2516 เจิมพันธ์ กอวัฒนสกุล ทำการวิจัยเรื่อง ภาพประกอบในหนังสือไทย เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของภาพประกอบในหนังสือไทย โดยแยกเป็น 2 ประเภท คือ หนังสือประเภทตัวเขียน และหนังสือประเภทตัวพิมพ์ ผลการวิจัยปรากฏว่าการเขียนภาพประกอบในหนังสือตัวเขียนเริ่มมีในสมัยอยุธยาตอนกลาง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 จุดมุ่งหมายของการเขียนภาพเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา ภาพประกอบในหนังสือตัวเขียน เป็นหนังสือภาพเกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ และภาพในเรื่องวรรณคดีไทย ส่วนภาพประกอบในหนังสือตัวพิมพ์มีวิวัฒนาการไปพร้อมกับ การพิมพ์หนังสือซึ่งเริ่มในสมัยอยุธยา ภาพประกอบในหนังสือไทยประเภทตัวพิมพ์สมัยแรก ๆ เป็นภาพแบบบล็อกไม้ และใช้ประดับตกแต่งหนังสือเท่านั้น ในสมัยหลัง ๆ มีภาพประกอบสวยงาม มีนักเขียนภาพเก่ง ๆ หลายคนและเริ่มมีภาพสี เริ่มมีการใช้ภาพฉายประกอบเรื่องในหนังสือ เริ่มการเขียนภาพการ์ตูน และการใช้ภาพประกอบข่าวในหนังสือพิมพ์

³ สุนันท์ จูทะสร, "การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519) (อัครสำเนา)

ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการเก็บรักษาภาพในสมุดข่อย ภาพในหนังสือหายากและ
คานการพิมพ์ภาพในหนังสือ และการเขียนภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็ก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ แหล่งสะสมภาพที่สำคัญและการจัดดำเนินงานเพื่อใช้ประโยชน์จากภาพในสถาบันต่าง ๆ อาทิ หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ หอสมุด ทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทย
2. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและการจัดดำเนินงานภาพในหอสมุดทุกประเภทในประเทศไทยและปัญหาความคิดเห็นและขอเสนอแนะของบรรณารักษ์ในการดำเนินงานภาพ
3. เพื่อเสนอขอเสนอแนะในการจัดดำเนินงานภาพสำหรับหอสมุดในประเทศไทยในด้านการจัดหา ลงทะเบียน จัดทำบัตรรายการ จัดเก็บ และบริการแก่ผู้บริหาร หอสมุด บรรณารักษ์ สถาบันที่มีการสอนและฝึกอบรมทางบรรณารักษศาสตร์ สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย และสถาบันหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการจัดดำเนินงานเพื่อใช้ประโยชน์จากรูปภาพและขอเสนอแนะแก่อหอสมุดในประเทศไทย ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสำรวจได้แก่ หอสมุดโรงเรียน หอสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย หอสมุดประชาชน และหอสมุดเฉพาะ จำนวน 224 แห่ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยสุ่มตัวอย่างประชากรจำนวนร้อยละ 25 จาก

4 เจริญพันธ์ กอวชันสกุล, "ภาพประกอบในหนังสือไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516) (อัครสำเนา)

รายชื่อหอสมุดโรงเรียน 265 แห่ง หอสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย 150 แห่ง หอสมุดเฉพาะ 155 แห่ง ที่สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทยได้รวบรวมไว้⁵ และจากรายชื่อหอสมุดประชาชน 324 แห่งของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ⁶ ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2519

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ แบบสอบถามที่ส่งไปยังบรรณารักษ์มีทั้งคำถามแบบที่ให้ตอบเฉพาะเจาะจงและแบบที่ให้ตอบอย่างเสรี โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับหอสมุด เช่น ปี พ.ศ. ที่จัดตั้ง จำนวนบุคลากรงบประมาณ และวัสดุหอสมุด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์ในหอสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานภาพในหอสมุด ที่ดำเนินงานภาพอยู่แล้วในปัจจุบัน

ส่วนการสัมภาษณ์นั้น ได้เลือกสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงาน บรรณารักษ์ หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานภาพในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ พิพิธภัณฑ หอสมุด

⁵สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย, รายชื่อหอสมุด (พระนคร : สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) (อัครสำเนา)

⁶กรมสามัญศึกษา กองการศึกษาผู้ใหญ่, "รายชื่อหอสมุดประชาชนในประเทศไทย" (พิมพ์คัด)

และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งสะสมภาพและการจัดดำเนินงานภาพ
ในหอสมุดในประเทศไทย

แหล่งสะสมภาพได้เลือกศึกษาเฉพาะสถาบันจำนวนหนึ่งที่สะสมภาพที่มีคุณค่า
ทางศิลปะหรือประวัติศาสตร์ หรือสะสมภาพไว้เป็นจำนวนมาก หรือดำเนินงานภาพอยู่
แล้วในปัจจุบัน เพื่อเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบกับกรดำเนินงานภาพในต่างประเทศ โดย
ได้เลือกศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอ
สมุดหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น หอสมุดสยามสมาคม หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร และภาพสวนพระองคของศิลปินบางพระองค์

ขอตกลงเบื้องต้น

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เชื่อถือได้ และวัดได้ตรงตาม
วัตถุประสงค์ เนื่องจากได้ให้กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้ว
2. คำสัมภาษณ์ของบรรณารักษ์และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย ถือว่า
เป็นความจริง เชื่อถือได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญและการใช้ประโยชน์จากภาพ
วิวัฒนาการและการจัดดำเนินงานภาพในด้านการจัดหา ลงทะเบียน ทำบัตรรายการ
จัดเก็บและให้บริการจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
2. เขียนจดหมายสอบถามบรรณารักษ์และบุคคลที่รับผิดชอบหรือที่เกี่ยวข้องกับ
การดำเนินงานภาพในหอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลปะ และหอสมุดที่สำคัญ ๆ ใน
สหรัฐอเมริกาและแคนาดา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย เพื่อศึกษาข้อมูลในการจัด
ดำเนินงานภาพในสถาบันเหล่านั้น และสัมภาษณ์นักจดหมายเหตุ บรรณารักษ์
และบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถาบันต่าง ๆ ในประเทศไทยเฉพาะที่มีความสำคัญในด้านการ
จัดดำเนินงานภาพ

3. สํารวจสภาพทั่วไปและการจัดคําเนินงานภาพในท้องสมุคในประเทศไทย โดยสงแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ท้องสมุคทุกประเภท แบบสอบถามนี้ได้ทดลองสอบถาม (Pretest) บรรณารักษ์ท้องสมุค 5 แห่ง คือ บรรณารักษ์ท้องสมุคหนังสือพิมพ์ประชาชาติ บรรณารักษ์ท้องสมุคเยาวชนธนาคารศรีนคร บรรณารักษ์ท้องสมุคประชาชนธนาคารศรีนคร สาขากนนเพชรบุรีค้คใหม่ บรรณารักษ์ท้องสมุคโรงเรียนวัดเบญจมบพิตร และบรรณารักษ์ท้องสมุคคณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย เมื่อได้นำมาแก้ไขแล้ว จึงได้สร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และสงไปยังบรรณารักษ์ท้องสมุคทุกประเภท คือ ท้องสมุคโรงเรียนท้องสมุควิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ท้องสมุคประชาชน และท้องสมุคเฉพาะ จำนวน 224 แห่ง

4. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สงแบบสอบถามบรรณารักษ์ท้องสมุคประเภทต่าง ๆ โดยจําหนาทของปีค้คแสดงปีให้บรรณารักษ์สงคืนทางไปรษณีย์

5. วิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากแบบสอบถามบรรณารักษ์ นำมาเสนอในรูปของตาราง จําแนกตามประเภทของท้องสมุค แล้วนำมาคํานวณหาค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่ใค้จากการประเมินผลความคิดเห็น ความต้องการ คํานวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100, \quad \bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

$$\text{และ } S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left(\frac{\sum fx}{N}\right)^2} \quad \text{ตามลําค้ค⁷}$$

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. การวิจัยจะทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการการจัดคําเนินงานภาพทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย และการพัฒนางานจัดคําเนินภาพในสถาบันต่าง ๆ และทราบถึงแหล่ง

⁷ประคอง กรรณสุต, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 4 ;

พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 52.

สะสมภาพที่สำคัญ ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากภาพให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. ผลการวิจัย จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและการจัดดำเนินงานภาพในห้องสมุดทุกประเภทในด้านการจัดหา ลงทะเบียน จัดทำบัตรรายการ จัดเก็บ และให้บริการ

3. ปัญหา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดทุกประเภท และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดดำเนินงานภาพที่ได้จากการวิจัยอาจเป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงพัฒนาการจัดดำเนินงานภาพในห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพของประเทศไทยโดยเฉพาะ

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ (Pictures) หมายถึงทัศนสัญลักษณ์ประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
ภาพถ่าย ภาพศิลปะตัวจริง ภาพพิมพ์ ภาพการ์ตูน แผนภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ
ภาพโปสเตอร์ค โปสเตอร์ และภาพโฆษณา

ภาพถ่าย (Photographs) หมายถึงภาพที่ได้จากกรรมวิธีถ่ายภาพจากกล้อง
ถ่ายรูป

ภาพศิลปะตัวจริง (Original works of art) หมายถึงภาพที่วาดหรือเขียน
โดยศิลปิน เช่น ภาพสีน้ำมัน ภาพสีน้ำ ภาพแกะสลัก ภาพวาดเส้น ภาพศิลปะตัวจริง
ส่วนมากจะมีเพียงภาพเดียว บางแห่งเรียกว่าภาพศิลปะชิ้นแรก

ภาพพิมพ์ (Art prints) หมายถึงภาพที่ได้จากการพิมพ์หรือถ่ายแบบจากภาพ
ศิลปะตัวจริงครั้งละมาก ๆ เช่น พิมพ์ภาพจากภาพจิตรกรรมตัวจริงที่มีอยู่เพียงภาพเดียว
เป็นภาพจิตรกรรมลอกแบบที่เหมือนของจริงอีกเป็นจำนวนมาก กรรมวิธีในการจัดพิมพ์
หรือถ่ายแบบมีต่าง ๆ กัน เช่น การพิมพ์แบบตัวนูน การพิมพ์แบบราบ การพิมพ์ด้วยลิ้น
แท่นพิมพ์หิน การทำเอทซิง การแกะแม่พิมพ์ลายเส้น เป็นต้น

ภาพการ์ตูน (Cartoons) หมายถึงภาพเขียนลักษณะต่าง ๆ ที่ตั้งใจให้ตลกขบขัน

ความจริง เพื่อเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่ผู้เขียนต้องการนำไปเปรียบเทียบ

แผนภาพ (Diagrams) หมายถึงทัศนสัญลักษณ์ที่เขียนขึ้นง่ายๆ เพื่อแสดงลักษณะหรือโครงสร้างที่สำคัญของสิ่งที่ต้องการอธิบาย ใช้ในการเรียนการสอนมาก

แผนภูมิ (Charts) หมายถึงทัศนสัญลักษณ์ที่ใช้ในการอธิบายเรื่องราวต่างๆ เพื่อให้ผู้ดูสามารถเข้าใจได้ง่าย มีหลายแบบ เช่น แบบตาราง แบบต้นไม้ แบบสายธาร เป็นต้น

แผนสถิติ (Graphs) หมายถึงทัศนสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นใช้แทนข้อมูลที่เป็นตัวเลข แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณที่เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับเวลา มีหลายแบบ เช่น แบบเส้น แบบแท่ง แบบวงกลม เป็นต้น

ภาพโปสการ์ด (Post cards) หมายถึงภาพที่จัดพิมพ์ขึ้นจากกรรมวิธีการพิมพ์ต่าง ๆ มักมีขนาดเท่าไปรษณียบัตร ขนาด 4" x 6" นิยมส่งทางไปรษณีย์

ใบปลิวและภาพโฆษณา (Broad sides and posters) หมายถึงแผนประกาศที่จัดทำขึ้นหน้าเดียวเพื่อประกาศหรือจูงใจให้ผู้ดูกระทำตามประกอบด้วยภาพและข้อความสั้น ๆ ขวยให้ผู้ดูเข้าใจจดจำได้ง่าย เช่น ใบปลิวโฆษณาหาเสียงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภาพโฆษณาภาพยนตร์ เป็นต้น

ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ห้องสมุดโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดประชาชนสังกัด กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย หมายถึง ห้องสมุดวิทยาลัย สังกัดกรมอาชีวศึกษา กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ สำนักนายกรัฐมนตรี และของเอกชน

ห้องสมุดเฉพาะ หมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งโดยสถาบันหรือองค์การที่ให้บริการเฉพาะในหน่วยงานของตัวเองทั้งของราชการและเอกชน

บรรณารักษ์ หมายถึง บรรณารักษ์ในห้องสมุดทุกประเภท ยกเว้นกรณีที่ระบุ

เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทใดประเภทหนึ่ง

การจัดดำเนินงานภาพ หมายถึง การบริหารงานภาพในสถาบันต่าง ๆ ในด้าน
การจัดทำ ลงทะเบียน จัดทำบัตรรายการ จัดเก็บ และให้บริการ

ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพ หมายถึง ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุด
ประชาชน ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะที่มีการจัดดำเนินงาน
ภาพอยู่ในปัจจุบัน

ห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ หมายถึง ห้องสมุดโรงเรียน
ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะที่ยังไม่ได้มี
การจัดดำเนินงานภาพในปัจจุบัน

ความจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยครั้งแรกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภาพในประเทศไทย ผู้วิจัยทำการวิจัยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุด
วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะ เพียงร้อยละ 25 โดยอาศัยชื่อห้องสมุด
ทุกประเภทที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ รวบรวมไว้ ซึ่งข้อมูลไม่สมบูรณ์และไม่ทันสมัยเพียงพอ นอกจากนี้
ข้อมูลในการวิจัยบางอย่างหายาก เช่น เอกสารชั้นต้นที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการการจัดดำเนินงาน
ภาพและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวกับภาพทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย